

-
2. *Семенець Ю. О.* Інтернаціоналізація вищої освіти: у пошуках перспектив вдосконалення стратегії провідних Українських ВНЗ / Ю. О. Семенець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск 14, ч. 2, 2017.
 3. Педагогіка вищої школи / В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук та ін.; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка. – 2009. – 256 с.
 4. *Рашкевич Ю. М.* Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 460 с. – 168 с.
 5. *Андрусишин Б. І., Гуз А. М.* Методика викладання шкільного курсу “Основи правознавства”: підручник / Б. І. Андрусишин, А. М. Гуз. – Київ : Знання, 2008. – 301 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

*Р. В. Губань,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри правознавства
НПУ імені М. П. Драгоманова*

Б. І. АНДРУСИШИН ЯК ОРГАНІЗАТОР ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПРАВОЗНАВСТВА В НПУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Питання гуманітарної безпеки в умовах гібридної війни набуває особливої актуальності, оскільки “гібридність” війни означає те, що бажаний результат супротивником досягається не шляхом військового зіткнення двох армій, як при традиційному конфлікті, а насамперед іншими засобами, які сіють хаос і зневіру серед населення супротивника. Очевидно, саме тому у рекомендаційному примірному переліку напрямів досліджень в межах спеціальності 081 “Право”, за якими проводиться захист дисертацій у предметному напрямі досліджень “право національної безпеки” окремо як сфера досліджень виділяється “правове забезпечення національної безпеки у гуманітарній сфері” [1]. Держава вказує науковцям пріоритетні шляхи наукового пошуку. Однак чи можна говорити про гуманітарну безпеку, коли громадяни будуть мати лише мізерні знання про свої права та обов’язки? Однак для початку потрібно з’ясувати рівень правових знань населення, а також джерело їх отримання. Що каже з цього приводу соціологія?

У масштабному соціологічному дослідженні у сфері прав людини “Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження” [2] (проведене Фондом “Демократичні ініціативи” ім. Ілька Кучеріва за підтримки Програми розвитку ООН в Україні та за ініціативою Офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і громадської організації “Центр інформації про права людини”) йдеться про те, що більшість українців не розуміє, що таке “права людини”. Очевидно, однією з

причин такої ситуації є те, що $\frac{3}{4}$ опитаних громадян країни джерелом інформації про права людини та способи їх захисту вважають телебачення. Натомість лише 14,7% опитаних вказали, що знання про права людини вони здобувають у школі чи вищому навчальному закладі. Ймовірно, що саме ця інформація спонукала Міністерство освіти і науки України у грудні 2017 р. утворити робочу групу з розроблення Загальнодержавної програми освіти у сфері прав людини. На початку 2018 р. розроблений групою проект концепції був винесений МОН на громадське обговорення. У цьому документі констатується, що загальною проблемою для України є низький рівень поінформованості громадськості про права людини та основоположні свободи, механізми їх захисту, а однією з головних причин цієї проблеми є, з точки зору розробників концепції, відсутність офіційної моделі безперервної системи освіти у сфері прав людини в Україні. Крім того, у документі відзначається, що бракує визначеної й системної політики щодо професійної підготовки і навчання педагогічних кадрів у сфері прав людини. Наголошується, що головним викликом для надання педагогічними колективами освіти у сфері прав людини є відсутність належної фахової підготовки у переважній більшості вчителів. Стратегічною метою визначається забезпечення системної підготовки і підтримки освіти у сфері прав людини педагогів та керівників закладів освіти. Відзначається, що система підготовки педагогів має включати навчання прав людини. З огляду на це, передбачається розроблення/укладання та “пілотування” навчальних програм курсів/спекурсів з освіти у сфері прав людини для підготовки педагогічних працівників у вищих навчальних закладах (бакалаври/магістри).

Проаналізувавши концепцію, можна дійти висновку, що загалом діагноз щодо рівня освіти в сфері прав людини поставлений вірно. Однак у процесі реалізації поставлених завдань виникає низка проблем. Ми розглянемо лише одну з них – проблему підготовки кадрів, які мають викладати в школах навчальні курси з прав людини та основ правознавства.

Документом, який регулює формування та розміщення державного замовлення на підготовку вчителів за предметними спеціалізаціями є наказ МОН “Про затвердження Переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 “Середня освіта (за предметними спеціальностями)”, за якими здійснюється формування і розміщення державного замовлення та поєднання спеціальностей (предметних спеціальностей) в системі підготовки педагогічних кадрів” [3] № 506 від 12 травня 2016 р. Відповідно до нього встановлювалося 15 предметних спеціальностей, за якими здійснювалося формування та розміщення державного замовлення (після внесення змін до наказу їх залишилося 14). Однак серед цього переліку немає “Правознавства”. Це означає, що держава не фінансує підготовку вчителя з

цього предмета. Отже, логічно постає запитання: хто в новій українській школі має викладати цю важливу галузь знань? Як засвідчує досвід, предмети, на які програма відводить мало годин, доручають викладати вчителям інших предметів, обсяг курсів яких теж не є значним з тим, щоб вчителі могли отримати більше навантаження і, відповідно, платню – тобто вчителям образотворчого мистецтва, трудового навчання та технологій та ін. Чи можна у такому разі сподіватися на якісне викладання курсів правознавчого спрямування? Питання, очевидно, риторичне.

Отже, викладацька спільнота має ставити це питання, артикулювати його як перед суспільством так і перед органами державної влади, зокрема, і перед МОН. В цьому аспекті можна назвати проявом громадянської позиції декана факультету політології та права Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Б. І. Андрусишина виступити в спеціалізованих друкованих засобах масової інформації з цією проблемою, а також з можливими варіантами її вирішення.

Варіант 1. Внести зміни до наказу МОН № 506 від 12.05.2016 р. і перелік предметних спеціальностей спеціальності 014 “Середня освіта (за предметними спеціальностями)”, за якими здійснюється формування та розміщення державного замовлення доповнити спеціальністю “014.16 Середня освіта (Правознавство)”. Варіант 2. Поєднати дві предметні спеціальності при формуванні та розміщенні державного замовлення, наприклад, “014.03 “Середня освіта (історія та правознавство)”. (Як це, приміром, здійснено щодо спеціальності “014.14 Середня освіта (Здоров’я людини), коли відповідно до наказу МОН № 1368 від 12.10.2017 р. позицію “014.14 Середня освіта (Здоров’я людини)” було вилучено, натомість позицію “014.05” після слова “Біологія” було доповнено словами “та здоров’я людини”) [4].

Залишається побажати Б. І. Андрусишину, щоб його пропозиції були почуті і втілені в життя, а українська школа отримала кваліфікованого вчителя правознавства.

Література:

1. Наказ Міністерства освіти і науки України №1477 від 28.12.2018 р. Про затвердження примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 “Право” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-pereliku-ta-opisu-predmetnih-napryamiv-doslidzen-v-mezhah-specialnosti-081-pravo>
2. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський [та ін.] ; під заг. ред. Т. Печончик. – Київ, 2017. – 308 с.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України МОН “Про затвердження Переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 “Середня освіта (за предметними спеціальностями)”, за якими здійснюється формування і розміщення державного замовлення та поєднання

спеціальностей (предметних спеціальностей) в системі підготовки педагогічних кадрів” № 506 від 12 травня 2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0798-16>

4. Андрусишин Богдан, Губань Радим. Нова українська школа і права людини / Богдан Андрусишин, Радим Губань // Освіта. – 2018. – № 22-23. – С. 5.

*А. М. Гуз,
доктор історичних наук, професор*

КОРИФЕЙ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПРАВОЗНАВСТВА*

Основою кожного закладу вищої освіти є освітнє середовище, яке формують його науково-педагогічні працівники. А саме освітнє середовище є основою для освітнього процесу студентів. Яскравим представником освітнього середовища НПУ Драгоманова вже не одне десятиліття є доктор історичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Української академії історичних наук, АН ВШ України, член-кореспондент Української академії політичних наук Богдан Іванович Андрусишин.

Наприкінці 90-х років ХХ ст., працюючи в НПУ імені М. П. Драгоманова, авторові цієї статті пощастило стати свідком і до деякої міри учасником становлення нової наукової школи – методики викладання правознавства. Саме Богдан Іванович очолив формування цієї школи.

У межах цієї наукової школи досліджуються такі основні проблеми методики викладання правознавства:

- методика викладання правознавства у школі;
- становлення та розвиток шкільної правової освіти;
- методики викладання правознавства у вищому навчальному закладі;
- концептуальні засади безперервної правової освіти України;
- моделі правової освіти в Україні та в пострадянських країнах;
- проблеми підготовки педагогів-юристів для викладання правознавства у школі та вищому навчальному закладі;
- державна політика у сфері правової освіти;
- юридична педагогіка.

Політичні й економічні процеси та зрушення в житті нашої держави зумовили зміну шкали цінностей та переоцінку пріоритетів суспільного

* Матеріали опубліковано в: Богдан Іванович Андрусишин : біобібліографічний покажчик до 60-річчя від дня народження і 45-річчя педагогічної і наукової діяльності / М-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Факультет політології та права ; упоряд. Н. І. Тарасова, Т. М. Галенко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 221 с., портрети. – (Серія : “Вчені НПУ імені М. П. Драгоманова”).